

ÇAĞDAŞ TÜRK MÜZİĞİNDE HASAN FERİD ALNAR VE “SEKİZ PİYANO PARÇASI” NİN YERİ

Öğr. Gör. Çağdaş ALAPINAR GENÇAY*¹

*Anadolu Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü, Piyano Anasanat Dalı, Eskişehir-TÜRKİYE

Özet

Hasan Ferid Alnar, Türk Musıkisi ile iç içe bir ailede büyümüş ve ilk müzik eğitimini bu yönde almıştır. İleriki yıllarda bu birikimini, çoksesli müzik kuralları ile sentezleyerek, Çağdaş Türk Müziği'ndeki yerini çok farklı ve değerli kılmıştır. Hasan Ferid Alnar, “Türk Beşleri” olarak adlandırılan, Çağdaş Türk Müziği'nin öncü bestecileri (Cemal Reşit Rey, Hasan Ferid Alnar, Ulvi Cemal Erkin, Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses) arasında, hak ettiği değeri görememiştir. Hasan Ferid Alnar'ın bestelerinde, Türk ezgilerinin önemi büyüktür. Makamları, eserlerinde orjinalliğini yitirmeden, geleneksel Türk Musıkisi etkilerini koruyarak kullanmıştır. Sekiz Piyano Parçası, bu yaratı özelliğinin en önemli eserleri arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Hasan Ferid Alnar, Çağdaş Türk Müziği, Sekiz Piyano Parçası

HASAN FERİD ALNAR AND “THE EIGHT PIECES OF PIANO” PLACE IN CONTEMPORARY TURKISH MUSIC

Abstract

Hasan Ferid Alnar grew up in a family who are very familiar with Traditional Turkish Music and received his first music education in this direction. In the following years, composer Hasan Ferid Alnar, who synthesized his experience with polyphonic music rules, has a very distinct and valuable place in Contemporary Turkish Music. Hasan Ferid Alnar did not get the deserved reputation among the pioneer composers, known as "The Turkish Five", of Contemporary Turkish Music. (Cemal Reşit Rey, Hasan Ferid Alnar, Ulvi Cemal Erkin, Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses). In Hasan Ferid Alnar's compositions, the importance of Turkish melodies is great. He used the maqam in his original compositions without losing their originality and preserving the effects of Traditional Turkish Music. The Eight Pieces of Piano are among the most important samples of the way of his composing technique.

Keywords: Hasan Ferid Alnar, Contemporary Turkish Music, The Eight Pieces of Piano

GİRİŞ

Cumhuriyet döneminde pek çok alanda olduğu gibi, müzik alanında da, devrim niteliğinde yenilikler benimsenmiştir. Atatürk, 1934 yılında, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış konuşmasında başlattığı müzik devrimini; “Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musıkide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir.” sözleri ile net olarak belirtmiştir. Bu amaca yönelik olarak, Türk Müziği ile Batı Müziği'ni kaynaştıracak yeterlilikte müzik adamları yetiştirmek gerekmiştir. Yeni eğitim kurumları kurulması da, yine bu “Yenileşme” süreci içinde ön görülmüştür.

1923'de İstanbul'da Darüelhan, 1924 yılında, Ankara'da, “Musıki Muallim Mektebi” adı ile orta dereceli bir okul kurularak, Çoksesli Müziği öğretebilecek, yaygınlaştıracak öğretmenler yetiştirmek hedeflenmiş, böylece ilk konservatuvar temelleri de atılmıştır. Besteci Paul Hindemith, birkaç kez ülkemize davet edilerek kendisinden

¹ Yazar mail adresi: calapinar@anadolu.edu.tr

yardım alınmıştır. Böylece 1936'da kurum Devlet Konservatuvarına dönüşmüştür. Müsiki Muallim Mektebi ise, bir yıl konservatuvar bünyesinde yer aldıktan sonra, Gazi Eğitim Enstitüsüne taşınmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra 1924'de, Zeki Üngör'ün yönetiminde toplanan "Riyaset'i Cumhur Müsiki Heyeti", 1933'de bandodan ve Milli Savunma Bakanlığı'ndan ayrılarak, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış ve "Riyaset'i Cumhur Filarmonik Orkestrası" adını almıştır. 1925 yılında, yurt dışına Batı Müziği'ni araştırmak, öğrenmek üzere bazı sanatçılar gönderilmiştir. Bugün "Türk Beşleri" adı ile bildiğimiz, Cemal Reşit Rey, Hasan Ferid Alnar, Ulvi Cemal Erkin, Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses bu çerçevede yurt dışında eğitim almışlardır.

HASAN FERİD ALNAR

11 Mart 1906 yılında, İstanbul'da doğan Hasan Ferid Alnar; annesi Saime Alnar'ın çok iyi kanun ve ud çalması sayesinde, Türk Müsikisi ile iç içe büyümüştür. Kısa zaman içinde müzik yeteneğini belli edince, ilk kanun derslerini Âma Nazım'dan almaya başlamış, ilerledikçe aile dostu kanun virtüözü Vitali ile çalışmalarını sürdürmüştür. Ayrıca aynı zamanda, ilköğrenimini okuduğu Alman okulunda da, koroda şarkı söyleyerek, Çoksesli müziğe alışmaya başlamıştır. Böylece kısa sürede çok iyi kanun ve kemençe çalıcısı olmuş, bir yandan da H. Saadettin Arel'den armoni dersleri alarak Batı Müziği'ne yakınlaşmıştır. 12 yaşında ilk tek sesli eserlerini vermeye başlamıştır.

1919-1921 yılları arasında Bursa'da okurken, Yunan işgali nedeni ile tekrar İstanbul'a gelerek, İstanbul Lisesi'ne yazılmış, 9. sınıftayken Mimarlık Akademisi'ne geçmiştir. Bu arada Edgar Manas'dan kontrpuan ve piyano dersleri almaktadır. 1926 yılına kadar okulu ile birlikte, bir müzik topluluğunun üyesi olmuştur. 1927'de müzik eğitimi almak üzere, mimarlık eğitimini yarıda bırakarak, Viyana'ya gitmiştir. Burada Joseph Marx'ın bestecilik öğrencisi olmuştur.

Resim 1. Kanuni Ferid Bey Darü't-ta'lim-i Müsiki heyetindeyken.

1930 yılında "Hochschule für Musik"de (Müzik Yüksek Okulu) Oswald Kabasta'nın şeflik sınıfına girmiştir. 1932'de hem orkestra şefliği, hem de bestecilik bölümlerini başarıyla bitirerek diplomalarını almıştır. Aynı yıl yurda dönerek, İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda orkestra yöneticiliği, Belediye Konservatuvarında da müzik tarihi ve armoni öğretmeni görevlerini almıştır. Bu arada 1932-1934 yılları bestecilik açısından en verimli yılları olmuştur. 1936 yılında Ankara'ya gelerek, Devlet Konservatuvarında bestecilik öğretmeni olmuş, aynı zamanda Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestra'sında da, Ernst Praetorius'un yanında, şef yardımcılığına atanmıştır. Bununla birlikte opera temsillerini hazırlamada da emek harcamıştır. Yıllarca bu görevlerini sürdüren Hasan Ferid Alnar; Ernst Praetorius'un yaşamını yitirmesinden sonra, 1946 yılında, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın asıl şefi olmuştur. 1952'de rahatsızlığı nedeniyle bir süre şeflik görevinden ayrılarak, Konservatuvardaki derslerini sürdürmüştür.

Resim 2. Hasan Ferid Alnar Orkestrayı Yönetirken

Özel yaşamı trajedilerle dolu olan Hasan Ferid Alnar, 1953 yılında babasını ve aynı yıl kendisinde derin travmalar yaratan oğlunu kaybetmesi ile çok sarsılmıştır. Bu yıllarda bir süre Viyana'da yaşayan ve çeşitli orkestralara konuk şef olan Alnar; 1964 yılında yine yurda dönerek, Ankara Konservatuvarı'ndaki derslerine ve şeflik görevlerine devam etmiştir. 1975 yılında çok sevdiği annesini de kaybetmesi ile, sağlığı tamamen bozulan Hasan Ferid Alnar, 27 Temmuz 1978'de, Ankara'da, yaşamını yitirmiştir. Bestecilik ve orkestra şefliği alanlarında yetiştirdiği günümüzün önemli sanatçıları arasında, Hikmet Şimşek, Muammer Sun, Sabahattin Kalender, Kemal İlerici, Faik Canselen, Çetin Işıközlü sayılabilir.

HASAN FERİD ALNAR 'IN ESERLERİ VE SEKİZ PİYANO PARÇASI

Eserleri daha çok yurt dışındaki orkestralar tarafından seslendirilmiş olan Hasan Ferid Alnar, hak ettiği değeri kendi ülkesinde görememiş ve yaşamı boyu bunun üzüntüsünü çekmiştir. Yoğun çalışma hayatı ve sıklıkla bozulan sağlığı nedeniyle, çok verimli bir besteci olamamış, bu da Çağdaş Türk Müzik tarihi için önemli bir kayıp olmuştur.

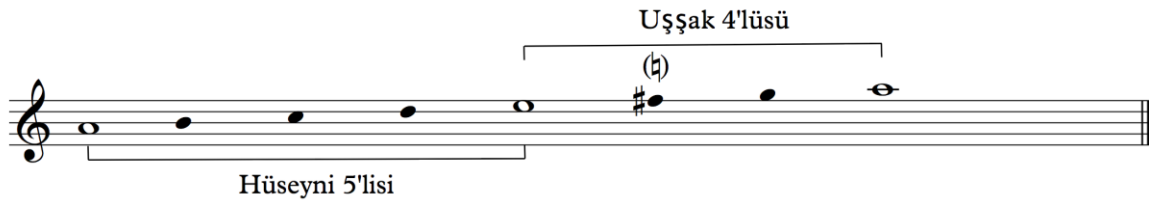
Başlıca eserlerini şöyle sıralayabiliriz:

- 1930 Süit, Keman ve Piyano için
- 1930 Türk Süiti, Orkestra için
- 1930 İstanbul Sokakları, Film Müziği
- 1932 Romantik Uvertür, Orkestra için
- 1932 Oyun Havaları, Piyano için
- 1932 Yalova Türküsü, Müzikli Sahne Oyunu
- 1932-1933 Sarı Zeybek, Müzikli Sahne Oyunu
- 1933 Yaylı Çalgılar Dörtlüsü
- 1935 Prelüd ve İki Dans, Orkestra için
- 1935 Sekiz Piyano Parçası
- 1938 İstanbul Süiti, Orkestra için
- 1943 Viyolonsel Konçertosu
- 1944 Faust için sahne müziği, Koro ve Orkestra için
- 1948 Üç Türkü, Soprano ve Orkestra için
- 1949 Namık Kemal, Film Müziği
- 1944-1951 Kanun Konçertosu, Kanun ve Yaylı Çalgılar için

1953 Halıcı Kız, Film Müziği
 1961 Prelüd ve Füg, Pişano için
 1966 Pişanolu üçlü
 1973 50.Yıl İçin, Senfonik Parça

Hasan Ferid Alnar eserlerinde, Türk Müziği öğelerini aslına sadık kalarak kullanmıştır. Türk Müziği geleneğinden geliyor olması nedeni ile, makamları ve tek sesli ezgileri olduğu gibi almış, batılı armonilerle sentezlemiştir. Halk müziğimizle de yakından ilgilenmiş ve birçok Türkü armonilemeleri de yapmıştır. Yalın bir dille bestelediği eserleri arasında, pişano dağarcığına kattığı "Sekiz Pişano Parçası" ne yazık ki az tanınmaktadır. Öğretmeni Hüseyin Sadettin Arel'e ithaf ettiği bu eserinde, makamsal öğelere yer veren Hasan Ferid Alnar, her parçada değişik diziler kullanmıştır. Aşağıda parçalara göre kullanılan makamlar ve kullanılış şekillerine yer verilmiştir.

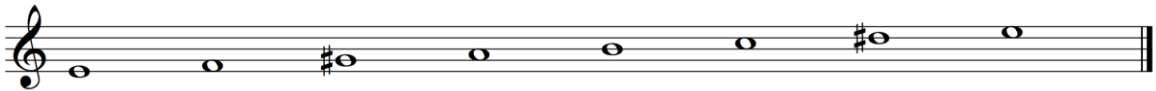
1. ŞU YAMAÇTA

Görsel 1. İlk 4 Ölçü: Hüseyini Makamı Dizisi kullanılmıştır.

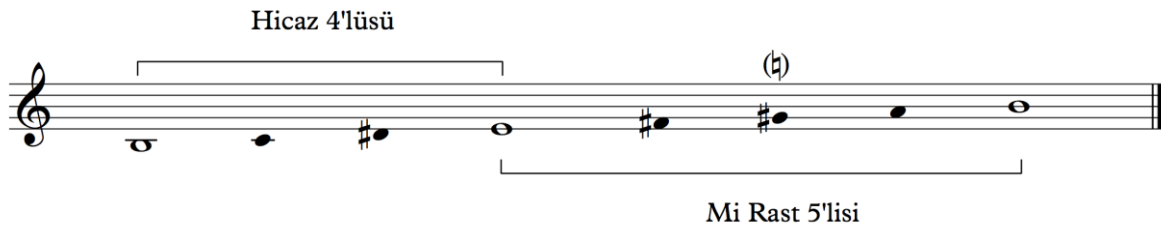

Görsel 2. 5.6. Ölçülerde akorlar Hicaz arızası almıştır.

Görsel 3. 16.Ölçü Sol elde Mi Zirgüle Hicaz kullanılmıştır.

2.UYUŞUK DANS

Görsel 4. La Hicaz Makamı yerine Si Hicaz kullanılmıştır.

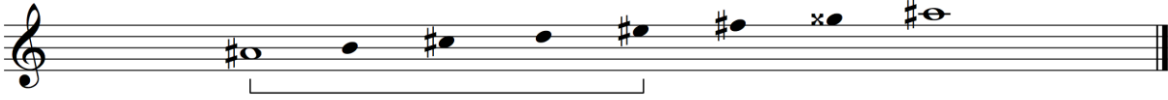
Görsele 5. İlk başta Mı Rast 5'lisi kullanılmıştır.

3.DENİZ KIYISINDA

Hüzzam 5'lisi

Görsele 6. Hüzzam Makamı Dizisi Si.

Hüzzam 5'lisi

Görsele 7. Parçada kullanılan Hüzzam Dizisi (La #).

4.SİSLİ SABAH

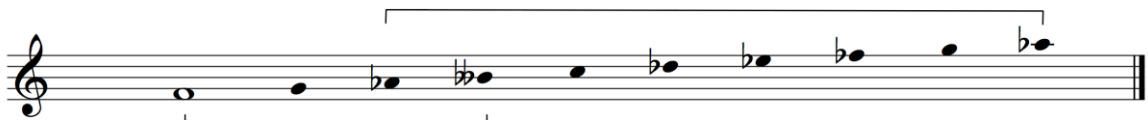
Do Zırgüle Hicaz

La Saba 4'lüsü

Görsele 8. Saba Makamı Dizisi La.

La b Zırgüle Hicaz

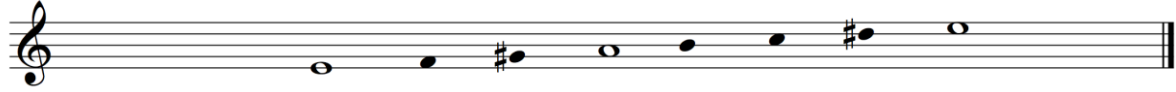
Fa Saba 4'lüsü

Görsele 9. Parçada kullanılan Saba Makamı Dizisi (Fa).

5.BİRAZ DA YÜRÜKÇE

Görşel 10. Parçada yerinden La Hicaz kullanılmıştır.

Görşel 11. 40 Ölçü sonra Mı Hicaz Zırgüle kullanılmıştır.

6.EMPROVİZASYON

Görşel 12. Suzinak Makamı Dizisi La.

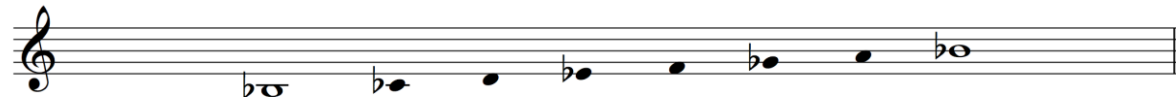

Görşel 13. Parçada kullanılan Suzinak Makamı Dizisi Si.

Görşel 14. 8. 9. ölçülerde Mi bemol Zırgüle Hicaz kullanılmıştır.

7.PERDEDEN SIZAN AY IŞIĞI

Görşel 15. Si bemol Zırgüle Hicaz dizisi kullanılmıştır.

8.OYUN HAVASI

Görşel 16. Bayati Makamı La ve Re kullanılmıştır.

Görşel 17. 21. ölçüde Re Zırgüle Hicaz kullanılmıştır.

Görşel 18. 29. ölçüde Fa diyez Zırgüle Hicaz kullanılmıştır.

37.ölçüde La ve sonra Re Zırgüle Hicaza geçer. 56.ölçü baş tarafın tekrarıdır. Sonraki ölçüler makamsallıktan uzaklaşır ve sonunda Re Bayati ile biter.

SONUÇ

Çağdaş Türk Müzik tarihinde, "Türk Beşleri" olarak adlandırılan besteciler arasında (Cemal Reşit Rey, Hasan Ferid Alnar, Ulvi Cemal Erkin, Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses) en az tanınan ve eserleri en az çalınan besteci olan Hasan Ferid Alnar; belki de geleneksel Türk Musıkisi'nden geliyor olmasından ötürü dışlanmış ve hak ettiği değeri bulamamıştır. Yaşamı boyunca karşılaştığı talihsizlikler ve bunlara bağlı olarak sağlığındaki sorunlar nedeniyle, eser sayısı ne yazık ki kısıtlı kalmıştır. Oysa Hasan Ferid Alnar'ın, icracılığı, orkestra şefliği, besteciliği ve öğretmenliği ile, Çağdaş Türk Müzik Tarihi'nde özel bir yeri olmuştur. Eserlerinde Türk Müziğinin orjinalliğini koruyarak, Çağdaş armonilerle, sade bir dil kullanarak, çok etkili besteler yaratmıştır. Konservatuvarlarımızda gelecek kuşaklara Hasan Ferid Alnar'ı tanıtmak, orkestralarımızda eserlerine yer vermek ve bu değerli Türk Müzikçimizin geç de olsa değerini bilmemiz gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1. Saydam Akif (1997) Ünlü Müzisyenler Yaşamları Yapıtları, Arkadaş Yayınları,4.Basım,Ankara
2. Kütahyalı Önder (1981) Çağdaş Müzik Tarihi, N. İ. Leblebicioğlu, Varol Matbaası,Ankara
3. ALTINKÖPRÜ Halil, (2004) Cumhuriyet Döneminde Türk Müziğinde Çağdaşlaşma Çalışmaları Ve Hasan Ferid Alnar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi ,Acikerisim.Ege.Edu.Tr
4. Saygun A. Adnan (1987) Atatürk Ve Musıki, Sevda - Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, Ankara
5. Levent Necdet (2013) Makam notları